בית משפט השלום בירושלים

ת"א 20099-07-16

לפני **כבוד השופט מוחמד חאג' יחיא**

התובעת **פלונית**

ע"י ב"כ עו"ד אבנר רוזנטלר

נגד

הנתבעים **1.מועצה אזורית חבל אילות**
2.הראל חברה לביטוח בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד נועה גוט-ויזנטל

פסק דין

1) מונחת לפניי תביעת נזק גוף.

2) מדובר בתאונה שבה נגרם נזק להורה בתוך כותלי בית הספר, עת עשה את דרכו, כך נטען, לכיוון אסיפת ההורים שהתקיימה בכיתה של בנו. לפי התביעה, התאונה נגרמה בשל קיומה של מדרגה בודדת, בלתי צפויה שבה נתקלה כף רגלו של ההורה (להלן: "המדרגה").

3) הצדדים חלוקים ביניהם הן בשאלת האחריות הנזיקית הן בשאלת הנזק.

<u>עיקר טענות התובעת</u>

4) התובעת ילידת שנת 1961, טוענת בתביעתה בין השאר, כי נפגעה ביום 8.9.2014, סמוך לשעה 18:30, בתוך מבואת בניין בית הספר שבו למד בנה (להלן: "בית הספר"). לדבריה, עת עשתה את דרכה לכיוון מקום התכנסות אסיפת ההורים, רגלה נתקלה כאמור, במדרגה בודדת, נסתרת, שמובילה לגרם מדרגות ארוך לכיוון הקומה השנייה. היא איבדה שיווי משקל, נבלמה בידה הימנית באמצעות הקיר ממול ונפגעה בגופה (להלן: "התאונה").

5) כתוצאה מהתאונה, נפגעה התובעת בידה הימנית. היא פונתה באמצעות אמבולנס לבית החולים "יוספטל" באילת, שם הייתה מאושפזת למשך ארבעה ימים. בצילום שבוצע לה נמצא, כי נגרם לה שבר בשורש כף יד ימין עם תזוזה. צילום CT שבוצע ביום 9.9.2014, הדגים שבר מרוסק ברדיוס דיסטלי. ביום 10.9.2014 עברה התובעת ניתוח לקיבוע השבר. ביום 21.2.2016, היא עברה ניתוח נוסף אשר נועד להוצאת הפלטה שהוחדרה בניתוח הראשון. התובעת שוחררה לביתה כשהיא סובלת מנכות בידה ועם המלצה להמשך מעקב רפואי.

6) התובעת גורסת, כי התאונה אירעה בשל מפגע רשלני שקיים במבנה בית הספר. האחרון נמצא בבעלות ומתוחזק על-ידי המועצה המקומית, היא הנתבעת 1. הנתבעת 2 היא המבטחת של המועצה. המדרגה הנסתרת לא הייתה מסומנת כדבעי, לא היה כל שילוט מקדים שמזהיר מפניה, מצב התאורה דאז היה כמעט חושך. עוד טוענת התובעת, כי נוכח פגיעתה הגופנית, נפגע גם תפקודה ונגרע כושר השתכרותה באופן ממשי, ולפיכך, נגרמו לה נזקים ממוניים ושאינם ממוניים.

<u>עיקר טענות הנתבעים</u>

7) הנתבעים לעומת זאת, טוענים בין השאר, כי נסיבות התאונה לא הוכחו. עדות התובעת היא עדות יחידה של בעל דין ללא כל סיוע חיצוני. נסיבות התאונה מלמדות שהתובעת לא נפלה ממדרגה בודדת אלא החליקה או מעדה במדרגות שהובילו מהקומה הראשונה לשנייה ולהפך. בכל אופן, גם אם תוכח גרסת התובעת, לא הוכח קיומו של מפגע. ביחס למדרגה, אין מדובר במדרגה לא צפויה והמועצה פעלה על-פי הוראות הבטיחות להתנהלות הבית-ספרית כפי שקיבלו ממשרד החינוך באמצעות חוזרי המנכ"ל שלו. על כן, כך גורסים הנתבעים, לא קמה כל חבות בנזיקין ביחס למי מהם, והם עותרים בזאת לדחיית התביעה נגדם.

8) בנוסף, טוענים הנתבעים, כי התובעת לא הצליחה להוכיח במשפט כי נגרם לה נזק ולא הוכיחה הפסדי שכר. כיום, משתכרת התובעת שכר שהוא גבוה פי שלושה מהשכר שהשתכרה בעבר. התובעת אינה זקוקה לכל עזרה ולא צירפה כל קבלה או תיעוד רפואי שמעיד על הוצאות רפואיות. בכל אופן, יש לנכות אשם תורם של התובעת ככל שבית

המשפט יקבע כי קיימת אחריות נזיקית על הנתבעים. הנתבעים עותרים גם לניכוי תקבולים שקיבלה התובעת מאת המוסד לביטוח לאומי (המל"ל) עקב תביעת נכות כללית שהגישה לאחר התאונה.

ראיות הצדדים

9) מטעם התובעת הוגש תצהיר עדות ראשית שלה ותצהיר עדות ראשית של בעלה (להלן: "הבעל"). התובעת ובעלה העידו במשפט. בנוסף, הגישה התובעת חוות דעת הנדסית של המהנדס ע' גוטמן, מיום 30.10.2014 (להלן: "חוות הדעת ההנדסית"), וגם חוות דעת רפואית בתחום האורתופדיה של ד"ר מ' רוסו, מיום 30.4.2016.

10) מטעם הנתבעות הוגש תצהיר עדות ראשית של מר ע' קלאי ששימש במועדים הרלבנטיים לתביעה כמנהל אגף מנהלה של בית הספר (להלן: "המנהל"). כמו כן, הוגש תצהיר חוקר, מר י' אוסטורובסקי שבו מצוי תמליל שיחה אשר ניהל עם עד לאירוע, מר י.ב. (להלן בהתאמה: "החוקר" ו-"העד"). הוגשו גם כן, תעודות עובד ציבור מהמל"ל, וגם חוות דעת רפואית בתחום האורתופדיה של ד"ר ש' וייס, מיום 10.5.2017. המנהל והחוקר העידו במשפט. לבקשת הנתבעים, העד זומן לעדות ונחקר בחקירה ראשית ונגדית.

דיון והכרעה

11) לאחר שעיינתי במכלול החומר הקיים בתיק, שמעתי את עדויות העדים והתרשמתי מהן, וכן לאחר שנתתי את דעתי למכלול טענות הצדדים, הגעתי לכלל דעה, כי דין התביעה להידחות, כפי שיפורט להלן.

נסיבות התאונה ואחריות הנתבעים

13) לפי כתב התביעה (סעיף 2) שהוגש ביום 11.7.2016:

> "ביום 8/9/14, בסמוך לשעה 18:30, התובעת הגיעה לבית הספר "...." לצורך אסיפת הורים של בנה הלומד בבית הספר. בעת שהלכה בתוך מבנה ביה"ס לכיוון גרם המדרגות מעדה, איבדה את שיווי משקלה ונפלה בעוצמה על הקיר. בדיעבד התברר כי התובעת נתקלה במדרגה בודדת בלתי צפויה, ולא מסומנת..., אשר הייתה בדרך לגרם המדרגות..."

14) לפי תצהיר עדות ראשית של התובעת (סעיפים 3-4), מיום 3.12.2018:

> "ביום 08.09.14, בסמוך לשעה 18:30, הגעתי לבית הספר "...."., שכן באותו היום התקיימה אסיפת הורים של בני הלומד בבית הספר. בעת שחציתי את מבואת בית הספר בדרכי למקום בו התקיימה אסיפת ההורים נתקלתי במדרגה בודדת, אבדתי את שיווי משקלי ונפלתי בעוצמה על הקיר שממול... המדרגה בה נתקלתי הייתה מדרגה בודדת ובלתי צפויה, ולא סומנה בכל דרך שהיא, והיה עלי לעבור דרכה בדרכי לגרם המדרגות העיקרי המוביל לקומה השנייה של בית הספר"

15) כפי שניתן להתרשם מחוות הדעת ההנדסית שהגישה התובעת (הנתבעת לא הגישה חוות דעת נגדית), עם הכניסה למבואה של בית הספר, לצורך עלייה לקומה השנייה, קיים שטח מוגְבָּה (המדרגה) ומולו קיר, ומיד לאחר מכן קיים גרם מדרגות מצד שמאל (ראו: תמונה בעמוד הראשון של חוות הדעת, תמונה שמאלית בעמוד 3 ותמונות בעמוד 4). לפי חוות הדעת, אותה מדרגה כונתה "משטח ביניים" שהוא בגובה 16.5 ס"מ מעל רצפת המבואה, כאשר ממול משטח זה, ישנו קיר במרחק 215.7 ס"מ, ועומק המשטח (ככל הנראה ביחס לגרם המדרגות שמצדו השמאלי) הוא 330 ס"מ.

16) לאחר שהתרשמתי מהעדויות ומחוות הדעת שהוגשה, סבורני כי אף שיש מקום לקבל את גרסת התובעת ביחס לנסיבות התאונה כפי שאפרט להלן, התובעת לא הרימה את נטל ההוכחה לפי מאזן ההסתברויות שמוטל עליה במשפט האזרחי, להוכיח קיומה של עוולה נזיקית. התובעת לא הוכיחה קיומו של "מפגע".

17) אשר לנסיבות התאונה, באופן עקבי, בכתב התביעה, בחוות הדעת מטעמה, בתחשיב הנזק, בתצהיר עדות ראשית וגם בדיון ההוכחות שלפנַי, נטען על-ידי התובעת, כי היא נפגעה עת נתקלה רגלה במדרגה, איבדה שיווי משקל ונבלמה בידה בקיר שממול. לפי עדותה: "אחרי שבלמתי את עצמי, אני לקחתי את עצמי עם היד והתיישבתי על הרצפה ליד המדרגה. לא על המדרגה, לא עליתי לגרם המדרגות, אני לפני גרם המדרגות יש מדרגה, נתקעתי בה, בלמתי את עצמי על הקיר והתיישבתי" (**שורות 22-25, עמוד 14**). **בהמשך**: "אני נתקלתי במדרגה ובלמתי את עצמי עם היד ככה, כדי לא לקבל עם הראש, בלמתי. זה אוטומטית בלמתי וזהו, זה מה שקרה" (**שורה 28-29, עמוד 25**).

18) אמנם מדובר בעדות יחידה של התובעת, אך כאמור היא עקבית, לא מצאתי לפקפק במהימנות עדותה לפניי, ומקל וחומר שעה שיש לה תימוכין במסמכים הרפואיים מיום התאונה.

19) במכתב השחרור מהמיון בבית החולים (כזכור, התובעת הובהלה אליו באמצעות אמבולנס) נרשם שהיא התקבלה שם בשעה 19:21: "לדבריה בשעה 18:30 היום החליקה לאחר שנתקלה במדרגה ונחבלה בשורש כף יד ימין. ללא חבלה לראש. ללא תלונות נוספות". בעדותה היא הסבירה כי נשכבה על הרצפה לאחר שצרחה (שורה 7, עמוד 12).

20) אמנם בדו"ח של האמבולנס אשר פינה אותה לבית החולים, נרשם: "נפילה..." וגם "החליקה במדרגות", אך לא מצאתי בזאת די כדי לכרסם במהימנות הגרסה שנמסרה פחות משעה לאחר מכן בבית החולים, שכן נראה כי גרעין הגרסה לפיו אירוע התאונה נגרם בזירת המדרגות ועקב אובדן שיווי משקל עם היתקלות במדרגה, מהימן.

21) בנוסף, מנגנון החבלה הגופנית של התובעת כפי שמשתקף מהמסמכים הרפואיים הראשונים האמורים, שהתבטא בכאבים ביד ימין בלבד, ללא סימני פגיעה או כאבים בחלקים נוספים בגוף, מחזק את המסקנה המסתברת יותר בנסיבות אלו, שלפיה מוקד הפגיעה הוא עקב "הבלימה" של הגוף באמצעות הושטת היד שהתנגשה בקיר ממול.

22) אם לא די בכך, לפי חוות הדעת ההנדסית שהוצגה על-ידי התובעת, הקיר נמצא במרחק של 215.7 ס"מ מהמדרגה. על כן, סביר מאוד, כי התובעת שהייתה בדרכה לעלות על המדרגות, עת נתקלה רגלה באותה מדרגה, הרי מכוח חוקי הפיזיקה, יש להניח כי גופה נהדף קדימה לפי כיוון תנועת הגוף (ולעניין זה גובה התובעת הוא 163 ס"מ - מסמך רפואי מיום 7.1.2015) תוך הושטת זרועה הימנית כתגובה אינסטינקטיבית לאובדן שיווי המשקל. בהינתן אורך הזרוע בנוסף לגובה הגוף, יש להניח שאורך הזרוע והגוף יחדיו מגיע עד כדי מרחק הקיר מהמדרגה. משקל הגוף הנע ומהירות תנועתו, יש בהם להסביר היטב את עוצמת "הבלימה", שהיא עצמה מהווה את עוצמת הפגיעה אשר ספגה כף היד. כפי שיובא בהמשך, המומחה מטעם בית המשפט מצא, כי נותרה אצל התובעת נכות אורתופדית בשורש כף היד בשיעור 10%.

23) מנגנון הפגיעה האמור שלא נסתר באמצעות חוות הדעת הרפואיות, יש בו כאמור, לחזק את גרסת התובעת בנדון ולהפריך כל גרסה אחרת, לרבות הגרסה שגורסת כי התובעת נפגעה דווקא עת החליקה מגרם המדרגות לכיוון מטה.

24) בהקשר זה, לא נעלמה מעיני העובדה לפיה התובעת לא זימנה עדים, אף שאין מחלוקת כי עד אחד לפחות (הוא העד שזומן לעדות על-ידי הנתבעים) סייע לה סמוך לאחר פגיעתה, ויש עד נוסף (רופא) אשר טיפל בה עד הגעת האמבולנס. לדבריה: "אני הגעתי למתחם המסוים הזה, נכנסתי, לא היה אף אחד. אחרי שאני נתקלתי במדרגה וצעקתי צעקה, ואז פתאום הגיעו אנשים, אני לא יודעת מאין" (**שורות 3-5, עמוד 13**). **כאשר נשאלה מדוע לא זימנה עדים, לרבות העד האמור, היא השיבה:** "אני לא צריכה להביא אף עדים, מה שקרה לי זה זה מה שקרה, אני לא צריכה עדים" (**שורות 11-12, עמוד 13**).

25) אי-זימון עדים רלבנטיים מצדיק להיזקף לחובת התובעת מבחינה ראייתית, אך כאמור, ביחס למנגנון פגיעתה, הורם הנטל. לחוסר הראייתי האמור תהיה השלכה במישור אחר.

26) לעניין גרסת העד שהובאה במסגרת ראיות הנתבעים וממנה עולה לכאורה שהתובעת נפגעה עת החליקה מגרם המדרגות מטה - הגרסה לא הוכחה כדבעי. גרסת העד בנדון, מעוררת קושי ראייתי.

27) כפי שעולה מחומר הראיות, העד סייע לתובעת מיד לאחר פגיעתה ואף ליווה אותה לבית החולים והוא גם עדכן את בעלה בדבר פגיעתה. לכאורה, נראה שהוא העד הקרוב ביותר להתרחשות התאונה. כפי שעולה מראיות הנתבעים, במועד כלשהו לאחר הגשת התביעה ולפני עדותו במשפט (לא צוין תאריך בתצהיר החוקר), שוחח החוקר מטעם הנתבעים עם העד. מעדות החוקר במשפט עלה, כי השיחה התקיימה בחודש אוקטובר 2018 (שורה 7, עמוד 52).

28) מתמליל השיחה שהוגש לבית המשפט (ראו גם החלטה מיום 22.5.2019), סיפר העד לחוקר, בין השאר, כי באותו יום הוא נכח בבית הספר והשתתף באותה אסיפת הורים שכן בנו ובנה של התובעת לומדים באותה כיתה. במהלך האסיפה שהייתה בקומה השנייה, יצא העד להפסקת עישון מחוץ למבנה וגם כדי להמתין לצאת אשתו, לפתע, לפי דבריו

שתומללו: "שמעתי חבטה של מישהי שנופלת, וישר רצתי אליה. שאלתי מה קרה היא אמרה לי שהיא החליקה והרבה נפלה את כל המדרגות" (**שורה 28 בעמוד 3 ושורות 2-1 בעמוד 4 בתמליל**). **לפי דבריו בתמליל, מדובר ב-18 עד 22 מדרגות (שורות 23-25, בעמוד 6 בתמליל). עוד לפי דבריו בשיחה האמורה, הוא פינה את התובעת ברכבה לבית החולים (שורות 7-8, עמוד 4 בתמליל).**

29) **ברם, מחומר הראיות עולה, כי שלא בהתאם לדברי העד כפי שנמסרו לחוקר בשיחתם, התובעת פונתה לבית החולים באמצעות אמבולנס ולא ברכבה הפרטי. העד נסע ברכבה של התובעת לבית החולים (שורה 30, עמוד 29; שורות 7-8, עמוד 31). עוד התברר בדיון ההוכחות, כי בניגוד לדבריו בשיחה עם החוקר, הוא לא היה בהפסקת עישון עת שמע את הזעקה של התובעת (שורות 28-29, עמוד 33), אלא הוא "נקלע" למקום בעת כניסתו עם אשתו לבית הספר בדרכם למקום ההתכנסות של אסיפת ההורים, לדבריו:** "אני באתי בדיוק עם אשתי לכיוון המדרגות ממנה היא נפלה. לא עישנתי סיגריה ולא כלום, זה היה מתחם שהוא פתוח" (**שורות 31-32, עמוד 33**).

30) **עוד לפי עדותו במשפט, גם המנהלת נכחה בעת האירוע שבו "החליקה" התובעת במדרגות (שורות 7-8, עמוד 34; שורה 4, עמוד 38; שורות 6-8, עמוד 43). בהמשך עדותו, ניתן היה להתרשם כי הוא "נקלע לסיטואציה" כדבריו כאשר התובעת כבר הייתה שכובה על הרצפה, אך לא ראה כיצד נפלה, לדבריו:** "אני עולה לכיוון המדרגות כדי לעלות לקומה השניה, אז סביר שהיא נפלה מהמדרגות, היא לא נפלה מהמדרכה", **וכאשר נשאל:** "אבל איך אתה יודע שהיא נפלה מהמדרגה הזאת ולא מהמדרגה האחרת", **הוא השיב:** "אין לי להגיד לך את זה, אין לי מושג להגיד לך" (**שורות 6-10, עמוד 47**).

31) **ממכלול עדות העד במשפט וחרף השאלות שהופנו אליו על-ידי באת-כוח הנתבעים, וכך גם על-ידי בית המשפט, לא היה ניתן להתרשם באופן מניח את הדעת שהעד ראה במו עיניו או שמא שמע מהתובעת סמוך לאחר פגיעתה שהיא החליקה בירידה מגרם המדרגות. כפי שניתן להתרשם, העד רק הניח או הסיק שזה מה שאירע.**

32) **לאור האמור, מקובלת עליי גרסת התובעת לפיה היא איבדה שיווי משקל עת נתקלה רגלה במדרגה, וידה נפגעה עת נבלמה בקיר שממול.**

33) מסקנתי שונה ביחס לשאלת קיומו של מפגע או רשלנות מצד הנתבעים. בנושא זה, מהתרשמותי מהתמונות שצורפו לחוות הדעת שהגישה התובעת, אנני סבור כי המדרגה היוותה מפגע בטיחותי. התמונות מראות, כי לא מדובר במדרגה נסתרת או לא צפויה.

34) כפי שעולה מהתמונות שהוצגו, מדובר כאמור במשטח מוגבָּה, מעין מדרגה שטוחה אך רחבה (שטחה כ-7 מ"ר) ומובילה לגרם המדרגות שמצד שמאל. להתרשמותי, לרבות מהתמונה שצולמה ימים ספורים לאחר התאונה (מופיעה בעמוד הראשון של חוות הדעת), המדרגה אינה נסתרת או בלתי צפויה. כפי שעולה מהתמונות, מדובר במדרגה שבולטת לעין הפשוטה, ניתן להבחין בה בקלות רבה והיא מתוחמת מצדה הימני במעין מעקה או מחסום (בחוות הדעת נרשם "מעקה זכוכית"), ומצדה השמאלי קיים עמוד ולאחריו נמצא גרם המדרגות. יותר מזה, הבולטות של ההגבהה האמורה (המדרגה) ניתנת להבחנה באמצעות ההגבהות הקיימות בשני הצדדים (הן מצד ימין מתחת למעקה, הן מצד שמאל בבסיס העמוד).

35) על כן, טענת התובעת והמומחה מטעמה לפיהן, מדובר בנסיבות העניין במדרגה נסתרת וכנגזר מכך היא מחייבת הצבת אמצעי זהירות או שילוט - אינה משכנעת.

36) לכך אוסיף, כפי שעולה מתצהיר התובעת (סעיף 6) וגם מעדותה במשפט (שורות 15-20, עמוד 7), היא עבדה בבית הספר מספר שנים לפני האירוע. בעדותה התברר שהיא עבדה שם שלוש שנים לפני האירוע (שורה 18, עמוד 7). תפקידה היה מאבטחת, ובמסגרת תפקיד זה היא הייתה מבצעת סיורים יומיים גם בתוך בית הספר "אולי פעם אחת ביום, פעמיים ביום, אולי" (שורות 21-33, עמוד 7). מכאן, טענת התובעת לפיה מדובר במדרגה בלתי צפויה, בכל הכבוד, אף היא אינה משכנעת.

37) מדובר במבואה של בית הספר; במילים אחרות - מעין "לובי" או "קמפוס" מרכזי שהוא שטח גלוי לכל הבאים אליו ויוצאים ממנו. אותה "מדרגה" היא חלק אינטגרלי מהמעבר לגרם המדרגות שעולים לקומה השנייה. על כן, חזקה כי כל אדם שעובד בבית הספר, מכיר את אותה מדרגה. הדברים יפים שבעתיים עת מדובר בעובדת שהיא מאבטחת בבית הספר ומתוקף זה היא ביצעה סיורים רגליים הן בתוכו הן מחוצה לו, כך שיש להניח שהיא הכירה היטב את תנאיו המבניים, אלה הבטיחותיים ואלה שהם פחות בטיחותיים.

38) מצב התאורה: טענת התובעת לפיה בעת התאונה המקום היה חשוך או למצער לא הייתה תאורה בעוצמה מספיקה, לא רק שלא הועלתה בכתב התביעה (ראו והשוו: סעיף 5 בכתב התביעה) אלא שגם לא הוכחה כדבעי במשפט. הטענה עלתה לראשונה רק בדיון ההוכחות (שורה 28, עמוד 8; שורה 2, עמוד 9; שורה 20, עמוד 16). לטענה זו אין זכר בתצהיר עדות ראשית של התובעת, וגם בחוות הדעת ההנדסית שהוגשה אין התייחסות לסוגיית התאורה, זאת במובחן משאלת (אי) קיומם של אמצעי זהירות מפני המדרגה.

39) זה המקום לשוב ולהזכיר, כי התובעת לא זימנה לעדות מטעמה שני עדים מרפזיים שנזעקו לעזרתה סמוך לאחר שנפגעה, והם העד וגם אדם נוסף שהוא רופא (שורות 29-30, עמוד 12; שורה 9, עמוד 14). מעדות התובעת מתברר, שהוא הרופא אשר גם ניתח אותה בניתוח השני (שורה 20, עמוד 17). עדות שני העדים היא רלבנטית ביותר ביחס לשאלה אם במועד האירוע, המבואה הייתה חשוכה או שעוצמת התאורה בה לא הייתה מספקת. כאשר נשאלה התובעת בדיון לעניין זה: "אז למה לא הבאת אף אחד שיעיד על זה?", היא השיבה: "את מי אני אביא להעיד? אני לא צריכה עדים, אני יודעת מה האמת שלי, אני יודעת מה קרה לי..." (שורות 23-25, עמוד 16). העד לעומתה, אישר כי ביום האירוע: "מקום פתוח, מואר, יום הורים לכל דבר וענין" (שורות 4-5, עמוד 34).

40) על כן, נדחית בזאת טענת התובעת לפיה מקום האירוע היה חשוך או שאין בו תאורה מספיקה.

41) אשר להוראות התקינה וחוזר מנכ"ל משרד החינוך, נתתי את דעתי גם לדרישות התקן ביחס למדרגה, כפי שהצביע על כך המומחה ההנדסי מטעם התובעת. לפי אותן דרישות תקן וגם חוזר מנכ"ל משרד החינוך: לא היה מקום לקיומה של מדרגה בודדת (איסור לכאורה להתקנת מדרגות שמספרן הוא פחות משלוש); קיימת חובה להתקין אמצעי אזהרה מישושיים שיבליטו את המדרגה וכו'.

42) אמנם לא הוגשה חוות דעת נגדית, אך מעדות המנהל מטעם הנתבעים בתצהירו, עולה כי בשנים 2013 ו-2014 (התאונה אירעה כזכור בשנת 2014), בוצעו סקרי בטיחות שווידאו את כשירות בית הספר מבחינה בטיחותית. באותם סקרים לא ניתנו הערות כלשהן לעניין המדרגה. רק בסוף שנת הלימודים (בחודש יולי 2015), "התקבלה הערה (לראשונה)

והתווספו ע"י צוות התחזוקה פסים כהים מודבקים להדגשת המדרגה. בשלב מאוחר יותר הודבקו שלטי אזהרה" (**סעיף 8**).

43) **לפי הדו"ח שצורף ביחס לשנת 2015, נרשם בפרק "קמפוס", שם בשורה 2 (עמוד 8) בתיאור הממצא:** "רחבה/חצר - אבנים משתלבות בשבילים לא ישרות ואחידות ישנם שקעים ובליטות". **בתיאור התרחיש המסוכן והאפשרי נרשם:** "נפילה וחבלה קשה". **בשורה 3 (עמוד 8) בתיאור הממצא נרשם:** "מדרגות עליה ירידה מהכיתות/מבנים", **ובתיאור התרחיש המסוכן והאפשרי נרשם:** "נפילה ופגיעה קשה".

44) **לא מצאתי באמור משום עדות של ממש על כך שאותה מדרגה מושא התביעה היוותה מפגע בטיחותי במועד התרחשות התאונה.**

45) ראשית: מתברר כי מבנה בית הספר קיים מזה עשרות שנים (שורה 7, עמוד 55), וסביר להניח שזה היה כך לפני הוצאת חוזר מנכ"ל משרד החינוך עליו הצביע המומחה ההנדסי בחוות דעתו (בחוות הדעת לא צוין מועד התחולה של חוזר המנכ"ל; ראו גם תשובות המנהל בתצהיר תשובות על שאלון). על כן, ההתאמות לפי דרישות הבטיחות ככל שמתחייבות, הן נעשות בהתחשב בקונסטרוקטורה הקיימת. הערת סקר הבטיחות שהתייחסה לכל המדרגות (וממילא לא באופן קונקרטי לאותה מדרגה מושא ההליך), ניתנה רק בשנת 2015. המנהל מטעם הנתבעים העיד (**שורות 7-13, עמוד 55**):

> **"אבל לצורך העניין אני רוצה להגיד שבית הספר נבנה בשנת 84, 85, והוא נפתח ב-86 הבניין, השלימו את הבנייה שלו, התקנים של משרד החינוך לבנייה משתנים מעת לעת על פי אירועים שקורים ודברים. ואנחנו פעלנו בכל פעם לפי ההוראות שקיבלנו, כולל תיקוני מעקות אחרי שנפלה ילדה מחלון בית ספר לוריא בירושלים והיו דרישות להעלות את הגובה של המעקות. אנחנו החלפנו את גרם המדרגות הספציפי דווקא ממדרגות שהיו חלקות למדרגות שיש עם חריצים בדומה למדרגות שפה בבית המשפט שיש חריצה במדרגה. אלה דברים שהיו בדרישות ומה שדרשו זה זה מה שביצענו"**

בהמשך הוא העיד (שורות 17-31, עמוד 55):

"**<u>מר עידו קלאי:</u>** סליחה רגע, אי אפשר לשנות. הבניין נבנה על פי תקן מסוים. אם שנתיים אחרי כך החליפו את התקן, לא הורסים את הבניין ובונים אותו מחדש.
<u>עו"ד אבנר רוזנטלר:</u> אף אחד לא ביקש להרוס את הבניין,
<u>מר עידו קלאי:</u> אבל אם המהנדס ביקש או אמר שהתקן הוא אחר מאשר כשבנו את בית הספר, אז אני לא יכול להרוס את הבניין כדי לעמוד בתקן של המהנדס הזה.
<u>עו"ד אבנר רוזנטלר:</u> אני מסכים איתך.
<u>עו"ד נועה גוט:</u> אתה יכול לא להסכים איתו אבל זה בדיוק ככה.
<u>עו"ד אבנר רוזנטלר:</u> אני דווקא כן אמרתי שאני מסכים אז הכל בסדר.
<u>עו"ד נועה גוט:</u> אה, חשבתי שאתה אומר שאתה לא מסכים, בסדר.
<u>עו"ד אבנר רוזנטלר:</u> אתה מכיר הוראה שיש בנוגע לחובה ליצור מישור של הרצפה שיהיה בגובה אחיד ללא,
<u>מר עידו קלאי:</u> זו בדיוק תשובה דומה למה שאמרתי קודם זאת אולי תקנה שיצאה אחרי שבית הספר נבנה ואנחנו קיבלנו הערה ראשונה על המדרגה הזאת הספציפית רק בשנה שבסקר שנעשה שנה לאחר האירוע, בשנת 2014 עדיין לא קיבלנו שום הערה על המדרגה הספציפית הזאת. בשנת 2015"

46) שנית: הנתבעים הרימו את נטל השכנוע בלהראות כי הגורמים המקצועיים לעריכת סקרי הבטיחות לא מצאו במועדים הרלבנטיים לתביעה קיומו של ליקוי או מפגע במדרגה האמורה.

47) שלישית: חשוב לזכור, כי בסופו של יום, אחד החששות המרכזיים בשימוש במדרגות הוא הסיכון מפני החלקה ונפילה. על כן, מתחייבים אמצעי זהירות להפחתת סיכון זה עד מניעתו כליל (כגון: התקנת מעקות, הדבקת פסים מחוספסים בקצות המדרגות למניעת החלקה; חספוס אבן המדרגות; שלטי זהירות וכו'). בנוסף, ביחס לקיומה של מדרגה בודדת, גם כאן מובנת הדרישה הבטיחותית שלא תותקן כזו נוכח חשש להיתקלות בה ואובדן שיווי משקל הן בעת עלייה עליה או ירידה ממנה.

48) ברם, כפי שהצבעתי על כך לעיל, לא התרשמתי כי מדובר "במדרגה" נסתרת או בלתי-צפויה, אלא בשטח מוגבָּה, בולט לעין, שהוא רחב ומוביל לגרם המדרגות. לפי תצהיר תשובות על שאלון של המנהל "...ב-20 שנים מהקמת המבנה לא קרתה תאונה במדרגה הנ"ל ולא היתה דרישה שכזאת" (סעיף 11). למעלה מן הצורך אעיר, כי העובדה לפיה משרד החינוך או בתי הספר שמטעמו, מחמירים מעת לעת את דרישות הבטיחות - דבר

שיש לברך עליו - אין בה בהכרח כדי להעיד על כך שהמצב הקודם היווה "מפגע" רשלני מסוכן, שאינו מקיים את דרישות החוק או כדי להוות בסיס לכל עוולה אחרת.

<u>סיכום ביניים</u>

49) על-יסוד האמור, התביעה נדחית.

50) הואיל ונדונו לפנַי גם שאלת הנזק הרפואי ואומדן נזקי התובעת, למען הזהירות שמא חלילה שגיתי במסקנתי דלעיל בשאלת החבות, להלן אדון גם בסוגיית הנזק.

<u>הנכות הרפואית</u>

51) התובעת צירפה לתביעתה חוות דעת רפואית בתחום הכירורגיה של היד, מיום 30.4.2016. המומחה קבע בחוות דעתו נכות צמיתה בשיעור 15% בשל הגבלה בתנועות היד לפי סעיף 35(1)(ב) ו-(ג) בתוספת שבתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), התשט"ז-1956 (להלן: "התקנות"). המומחה גם מציע להגדיל את שיעור הנכות מכוח תקנה 15 בתקנות האמורות בשליש. אשר לנכויות הזמניות, מצא המומחה שהתובעת סבלה מנכות בשיעור 100% למשך תשעה חודשים לאחר הניתוח הראשון ושישה שבועות נוספים לאחר הניתוח השני, שיעור של 50% נכות למשך שלושה חודשים נוספים באופן מצטבר.

52) מטעם הנתבעות הוגשה חוות דעת של מומחה בתחום האורתופדיה מיום 10.5.2017, שקבע לתובעת נכות צמיתה בשיעור 5% בגין צלקת, זאת בהתאם לשיעור חלקי לפי סעיף 75(1)(ב) בתקנות.

53) נוכח הפערים בין חוות הדעת הרפואיות שהוגשו מטעם הצדדים, מינה בית המשפט ביום 1.7.2017 מומחה רפואי מטעמו ד"ר ע' לין. המומחה, לאחר שבדק את התובעת, קבע בחוות דעתו מיום 20.9.2017, כי התובעת סובלת מהגבלה של תנועות שורש כף יד ימין ומפגיעה אפשרית ברצועות, עם אי-יציבות הדמייתית, ולכן הוא העריך את נכותה הרפואית הצמיתה עקב התאונה, בשיעור 10% לפי סעיף 41(10)(ה) בתקנות. המומחה מצא שלא נותרה כל נכות אסתטית או נוירולוגית שנגרמה לתובעת.

54) אף אחד מהצדדים לא ביקש לזמן לעדות את המומחה הרפואי מטעם הצד שכנגד או המומחה מטעם בית המשפט. מכאן, בהעדר תשתית ראייתית משכנעת שמצדיקה סטייה מחוות הדעת של המומחה מטעם בית המשפט, נקבע בזאת כי נכותה הרפואית של התובעת היא בשיעור 10%.

<u>אומדן הנזק</u>

<u>כאב וסבל</u>

55) התובעת עותרת בראש נזק זה לפיצוי בגובה 80,000 ₪.

56) בהינתן גילה של התובעת כיום (59), גילה במועד התאונה (53), מספר הניתוחים שעברה והאשפוזים שבעטיים, שיעור נכותה הרפואית ונכויותיה הזמניות, סביר להעמיד את גובה הפיצוי בראש נזק זה על סך <u>36,000 ₪</u>.

<u>הפסדי שכר</u>

57) ביחס לעבר, התובעת עותרת לפיצוי בסך כ-121,000 ₪ וביחס לעתיד היא עותרת לפיצוי בסך כ-100,000 ₪. הנתבעים לעומת זאת, גורסים כי לתובעת לא מגיע כל פיצוי בראש נזק זה משלא הוכחו רכיביו וכן משנראה כי התובעת משתכרת כיום פי שלושה מגובה שכרה שקדם לתאונה.

58) ביחס לעבר: כפי שעולה מראיות התובעת, היא עבדה כלולנית בקיבוץ שבו היא מתגוררת (שורות 31-32, עמוד 20), ושכרה לפי תדפיסי החשבון שהציגה (לא הוצגו תלושי שכר או נתונים קונקרטיים לגביה) הוא כ-3,000 ₪. בהקשר זה, לא מצאתי כי באישורים שהציגה התובעת מטעם רואה החשבון של הקיבוץ (מיום 14.10.2013 ומיום 26.10.2014) כדי לסייע לה ולו מהטעם שאין באישורים אלה כל התייחסות קונקרטית להכנסה של התובעת עצמה. בכל אופן, כידוע, התובעת עברה שני ניתוחים (ביום 10.9.2014 וביום 21.2.2016). הנכויות הזמניות שנקבעו בחוות הדעת מטעמה, לא מקבלות תימוכין בחוות הדעת של המומחה מטעם בית המשפט. ואולם, הציגה התובעת אישורי מחלה ביחס לתקופה של 198 יום (כ-7 חודשים) מהניתוח הראשון, זאת לצד אישורים בדבר אי-כשירות תעסוקתית (מיום 15.2.2015, מיום 27.4.2015, מיום 31.5.2015 ומיום 31.8.2015).

59) בנסיבות אלו, סביר בעיניי להעמיד את הפיצוי שהיה מגיע לתובעת לו תביעתה תתקבל, על סך (מעוגל) 38,000 ₪. הסכום האמור משקף בסיס שכר 3,000 ₪ כאשר הוא מוכפל ב-12 חודשים (צרופים) שכוללים את התקופות לאחר שני הניתוחים יחדיו, ובצירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה.

60) ביחס לעתיד: מוערך פיצוי בסך (מעוגל) 37,000 ₪. הסכום האמור משקף 1/2 (מחצית) מתחשיב אקטוארי מלא שמבוסס על שיעור גריעה מכושר ההשתכרות 10%; שכר עדכני 8,600 ₪ ברוטו (לפי ממוצע חודשי השכר המופיעים בתלושים עבור החודשים ספטמבר-נובמבר 2018); ומקדם היוון מתאים עד גיל 67. הקביעה האמורה ניתנת בשים לב, מצד אחד, לעלייה המשמעותית בגובה שכרה של התובעת לאחר התאונה זאת ביחס לזה שקדם לה (כמעט פי-3), ומצד שני, בהתחשב בכך שהתובעת משתכרת כיום כפי שהיא משתכרת אך זאת במומה, וסביר שהיא הייתה משתכרת יותר אילולא מום זה.

61) ביחס לרכיב אובדן הזכויות הסוציאליות: בהינתן ערכי הפיצויים לעיל, מוערך גובה הפיצוי בראש נזק זה שמחושב לפי שיעור 12.5%, בסך (מעוגל) 9,400 ₪.

<u>עזרת הזולת והוצאות רפואיות וניידות</u>

62) אשר לעזרת הזולת, טוענת התובעת, בין השאר, כי עקב התאונה היא הפכה למוגבלת בתפקודה, אפילו בפעולות פשוטות. היא עברה שני ניתוחים, ידה גובסה למשך שישה חודשים ובמשך זמן ארוך היא לא הייתה יכולה לעשות שימוש בכף ידה ונזקקה לעזרה בחלק מהפעולות הבסיסיות כמו מקלחת, לבוש, בישולים, נסיעות וקניות. גם כיום, היא מתקשה בפעולות הדרושות לקיום משק הבית שכרוכות בהפעלת פרק כף ידה, סובלת מכאבים, מהתכווציות וממגבלות תנועה. היא נעזרה ונעזרת רבות בבני משפחתה, במיוחד בתקופת ההחלמה הראשונית ועד היום. התובעת עותרת לפיצוי בראש נזק זה ביחס לעבר והעתיד בסך כ- 240,000 ₪.

63) אשר להוצאות הרפואיות והניידות, טוענת התובעת, כי בעקבות התאונה היא נזקקה לטיפולים רבים לשיקום כף ידה ולנטילת משככי כאבים, עקב הקושי הרב בתפקוד השוטף. בנוסף, נגרמו לה הוצאות נסיעה לטיפולים הרפואיים, בשל מיקום מגוריה הגיאוגרפי (כ-

61 ק"מ מהעיר אילת). התובעת עותרת לפיצוי בגין ראש נזק זה, ביחס לעבר ולעתיד, בסך 7,000 ₪.

64) הנתבעים טוענים מנגד, כי התובעת אינה זקוקה לעזרה, נוסעת באופן עצמאי וללא סיוע, מתפקדת לבד, לא צירפה קבלות ולא הוכיחה ראשי נזקים אלה. הנתבעים אפוא, אינם מציעים כל פיצוי בנדון דנן.

65) לאחר שנתתי את דעתי לטענות הצדדים בנדון, אשר לעזרת הזולת ביחס לתקופה שחלפה, טענות התובעת בדבר המגבלה הרפואית המשמעותית והפגיעה בידה, נתמכות במסמכים רפואיים. כאמור, התובעת נזקקה לשני ניתוחים לקיבוע כף היד וזו הייתה מגובסת למשך תקופה ארוכה. מדובר ביד דומיננטית ואיבר מרכזי בגוף לביצוע פעילות היום-יום השוטפת. מכאן, סביר ביותר כי התובעת נזקקה לסיוע בני משפחתה (סיוע שהוא בר-פיצוי), בעיקר על-ידי בעלה, למילוי אחר משימות היום-יום ומטלות משק הבית ואחרות (ראו עדות התובעת: שורה 20, עמוד 23).

66) להערכתי, סביר להעמיד את גובה הפיצוי בראש נזק זה ביחס לעבר, על סך 20,000 ₪. הסכום האמור משקף שלושה רכיבים מרכזיים מצטברים: רכיב ראשון שמבטא 12 שעות עזרה חודשיות, כאשר עלות השעה היא 45 ₪, למשך 18 חודשים מיום התאונה ועד 3 חודשים לאחר הניתוח השני (21.2.2016), ובצירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה. רכיב שני שמבטא 6 שעות חודשיות מתום התקופה האמורה ולמשך שנה לשם תהליך ההחלמה וההתאוששות, זאת בצירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה. רכיב שלישי שמבטא סכום גלובאלי בסך 5,000 ₪ עבור התקופה מתום שנה ממועד הניתוח השני ועד היום. ביחס לעתיד, סביר להעמיד את גובה הפיצוי על סך גלובאלי 7,500 ₪. בסך-הכל מעמיד את גובה הפיצוי המוערך בראש נזק זה על סך 27,500 ₪.

67) אשר להוצאות הרפואיות והניידות, ביחס לעבר, מדובר בראש נזק מיוחד שטעון הוכחה בראיות ממשיות. אין בנמצא תשתית מפורטת ומוכחת. עם זאת, ללא ספק, תקופות האשפוזים, המעקב הרפואי שנמשך תקופה ארוכה (היד הייתה מגובסת למספר חודשים), כל אלה הגבירו את הוצאות התובעת לניידות וגם לרכישת משככי כאבים. הן ביחס לעבר הן ביחס לעתיד, מעמיד את גובה הפיצוי בראש נזק זה על סך גלובאלי 5,000 ₪.

הפסדי שכר של הבעל

68) התובעת טוענת, כי בעלה נעדר ממקום עבודתו כאשר העניק לה עזרה לאחר התאונה. בעלה נעדר במשך תשעה ימים על חשבון ימי המחלה ובמשך חמישה ימים נוספים לשם הליווי לבדיקות רפואיות. מאחר ובני הזוג מתגוררים ביישוב מרוחק, כל ביקור רפואי דורש יום חופשה. בהתאם לאישור שהציג הבעל ממקום עבודתו מיום 26.12.2018, שמהווה רשומה מוסדית, היא זכאית לפיצוי בגין נזקיו של בעלה בסך כ-5,500 ₪.

69) הנתבעים טוענים מנגד, כי שכרו של הבעל לא נפגע בזמן שנעדר מעבודה בגין העזרה לאשתו. הבעל קיבל שכר מלא בגין ההיעדרות, הן בשל חופשה הן בשל מחלה, ולפיכך אין לפצות את התובעת בראש נזק זה.

70) לאחר שבחנתי את טענות הצדדים בנדון, העתירה בפרק זה מעוררת קושי ממשי. מדובר למעשה בעתירה לפיצוי, שהיא עצמאית לבעל. ברם, הבעל אינו בעל דין בהליך ועתירתו מובלעת בתביעת התובעת. דומה כי היה על הבעל להצטרף כתובע נוסף ואולי לעתור כמיטיב נזק. בכל מקרה, סוגיית העזרה של בני המשפחה קיבלה ביטוי בפרק דלעיל.

אשם תורם וניכויים

71) סוגיית האשם התורם: כפי שהוכח במשפט, התובעת עבדה במבנה בית הספר כמאבטחת ולכן חזקה שהיא הכירה אותו היטב. לכך יש להוסיף, כי חובתו של אדם בגיר לשים לב היכן כף רגלו דורכת, ובהקשר זה כאמור, לא התרשמתי כי מדובר במדרגה נסתרת, כך שגם לו היה נקבע שמדובר במפגע בטיחותי רשלני, היה מקום לצפות בקיומו תוך נקיטת אמצעי זהירות פשוט ולהיזהר ממנו. בנסיבות אלו, לטעמי, אם היה מקום להטיל אשם על הנתבעים, נראה שגם התובעת נושאת בחלק הימנו, ולכן הייתי מורה על הפחתת גובה הפיצויים שהיו מגיעים לתובעת לו תביעתה הייתה מתקבלת, בשיעור 30% מכל סכום שייפסק.

72) סוגיית הניכויים: אין מחלוקת, כי עקב התאונה הגישה התובעת תביעה בענף נכות כללית במל"ל, ובעטיה היא קיבלה תקבולים. ברי אם כן, כי כל סכום ששולם לתובעת במסגרת זו,

מן הדין לנכות אותו מכל סכום פיצוי שהיה מגיע לה לו תביעתה הייתה מתקבלת. בכתב סיכומי הנתבעים נטען כי הסכום המשוערך של תקבולים אלה הוא כ-16,700 ₪.

<u>סיכום</u>

73) לאור האמור, התביעה נדחית.

74) חרף תוצאת ההליך, אך בהינתן מיהות הצדדים וטיב ההליך, זאת גם בהתחשב במצב הכלכלי השורר במדינה נוכח מצב החירום שנבע מהתפשטות נגיף הקורונה - כל צד יישא בהוצאותיו

זכות ערעור כקבוע בדין.

<u>המזכירות - להודיע לצדדים ולהמציא להם את פסק הדין באמצעות דואר רשום.</u>

ניתן היום, ט' אב תש"פ, 30 יולי 2020, בהעדר הצדדים.

מוחמד חאג' יחיא, שופט